

УДК 339;341.1-342. 2

DOI 10.37749/2308-9639-2026-4(280)-1

В. В. САК,

здобувач освіти першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти спеціальності
081 Право Міжрегіональної академії
управління персоналом

МІСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ЗА МАГДЕБУРЗЬКИМ ПРАВОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ І ПРАКТИЧНІ ВИМІРИ

Стаття присвячена аналізу міського самоврядування на українських землях за Магдебурзьким правом, яке поширилося в Україні у XIV- XV ст. через Польщу та Угорщину. Підкреслено, що юридичними наслідками надання місту Магдебурзького права було: виведення міста з-під юрисдикції місцевої адміністрації (феодалів, воєвод, намісників тощо) та запровадження власного органу міського самоврядування – магістрату, який складався з двох колегій – ради (адміністративний орган) та лави (судовий орган).

Автор робить висновок, що в сучасній Україні реформи публічної влади не призвели до формування дієздатних територіальних громад та реального місцевого самоврядування.

Ключові слова: Магдебурзьке право, місцеве самоврядування, територіальна громада, реформи публічної влади, розподіл повноважень між владою та місцевим самоврядуванням, сучасна модель місцевого самоврядування.

Постановка проблеми та її актуальність. Відродження в Україні інституту місцевого самоврядування стало суттєвим кроком як демократизації державного режиму, так і започаткування нової системи публічно-правових відносин у нашій країні. З огляду на стратегічне значення вступу України до ЄС, реалізація прав на місцеве самоврядування в Україні набуває все більшої актуальності та стає предметом інтенсивного вивчення і реформування. У цьому контексті місцеве самоврядування постає як система організації публічної влади на місцях, якісно новий феномен, не дивлячись на давні історичні традиції. У той же час, якщо в країнах Європейського Союзу реформи публічної влади призвели до формування реального місцевого самоврядування, то в Україні ефект від цієї діяльності поки що суттєво не відчутний.

Стан дослідження теми. Окремі напрями міського самоврядування в Україні за

Магдебурзьким правом досліджувалися в роботах Б. Андресюка, Т. Гошко, І. Грицяк, Р. П. Захарченка, Н. Камінської, А. Колодія, О. Копиленка, В. Куйбіди, П. Музиченко, М. Пухтинського, І. Усенка та інших вчених. Однак, незважаючи на досить велику кількість наукових доробків, все ж у дослідженні місцевого самоврядування в Україні за Магдебурзьким правом існують певні прогалини.

Метою статті є аналіз сучасного стану місцевого самоврядування як системи організації публічної влади на місцях, оцінка ефективності існуючих правових конструкцій місцевого самоврядування та надання рекомендацій з їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування кожної країни відображає традиції народу, рівень розвитку суспільства та умови його існування. Давню історію має місцеве самоврядування і в Україні. Так, у Давньоукраїнській (Староукраїнській)

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

державі (поширена назва Київська Русь) набуває розвитку громадське самоврядування, в основу якого було покладено виробничу та територіальну ознаку, тобто громади, які самоврядувалися, формувалися на виробничій (громади купців, ремісників тощо) або територіальній основі (сільська, міська та регіональна громади). Територіальне громадське самоврядування розвивається на основі українського звичаєвого права, а його елементи знаходили свій прояв у вічах. Для вічової організації управління характерним був більш-менш чіткий розподіл повноважень між вічами та обраними на них органами і посадовими особами.

Зокрема, до компетенції віче належало запрошення посісти князівський стіл у Києві, позбавити князя влади, вести переговори й укладати договори, контролювати і спрямовувати діяльність князівської влади, на вічах обиралися посадові особи, вирішувалися найважливіші фінансові питання, вони відали питаннями війни і миру, здійснювали вищу судову владу. До відання віята та інших посадових осіб самоврядування належали судочинство, адміністративне управління, збір податків тощо [1, с. 83].

Суб'єктом міського самоврядування виступала міська громада, а сільського – сільська громада (верв), яка об'єднувала жителів кількох сусідніх сіл, мала землю в корпоративній власності, представляла своїх членів у відносинах з іншими громадами, феодалами, державною владою. Функції управління у верві здійснювали «копні» збори. У XIII ст. діяльність віча припиняється.

За часів Великого князівства Литовського місцеве самоврядування набуло розвитку у формі війтівства. Міське управління – магістрат – очолював війт із шляхетського стану або представник від заможного міщанства, призначений великим князем. Це був виборний орган самоврядування. На нього покладалася організація і збір податків, здійснення судових функцій, керівництво громадськими роботами, контроль за торгівлею, включення до міської громади нових міщан чи позбавлення їх цього статусу. Магістрат (ратуша)

складався з двох структурних підрозділів: міської ради, до складу якої входили від 12 до 20 осіб радців, що обиралися із числа заможних міщан. Радці зі свого середовища обирали кількох бурмистрів, які й здійснювали повсякденну поточну роботу. Другим підрозділом була лава, склад якої також обирався. Лава – це орган судової влади, що складався з лавників на чолі з війтом обраних довічно. Члени лави (лавники) засідали в суді, проводили слідство, виносили вироки [2, с. 97].

Згодом виникає Магдебурзьке право, за яким міста частково звільнялися від центральної адміністрації (королівські) або влади феодала (приватні) та створювали органи місцевого самоврядування. На думку Т. Гошко, врядування середньовічних міст на підставі магдебурзького права було першою історичною формою місцевого самоврядування [3, с. 85].

Як зауважує Н. Камінська, прагматизм і універсальність магдебурзького права, з одного боку, та духовна спорідненість українців з європейською культурою, з другого боку, об'єктивно зумовили його швидке поширення в Україні у всіх сферах суспільного життя. Проникнення Магдебурзького права в управління місцевими справами відбувалося паралельно зі збереженням і розвитком старого українського звичаєвого права. Однак польські та німецькі впливи зростали на цих землях і в XV ст. домінують у Великому князівстві Литовському. Про це свідчать факти надання українським містам магдебурзького права в окремих випадках в обмеженому обсязі [4, с. 57].

Відповідно до цього права всі міста України поділялися на три категорії. До першої належали міста, що отримали магдебурзьке право від литовських князів, польських та угорських королів. Переважно це були міста Правобережної України. Раніше магдебурзьке право було надано містам Закарпатської України, яка на той час входила до складу Угорщини. З 1329 р. Магдебурзьким правом користувалися Хуст, Вишкове, Тячів. Згодом його отримали Сянок (1339), Львів (1356), Камінець-Подільський (1374), Луцьк (1432),

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Кременець (1438), Житомир (1444), Мукачеве (1445), Київ (1494 – 1497). До другої категорії входили міста, що отримали Магдебурзьке право від їх власників. Так, князі Вишневецькі у XVI ст. дарували Магдебурзьке право містам Лохвиці, Лубнам, Пирятину, Прилукам. До третьої категорії належали міста, яким Магдебурзьке право було надано грамотами гетьманів після приєднання України до Московської держави. У 1752 р. Магдебурзьке право було дароване гетьманом К. Розумовським Полтаві, 1758 – Новгороду-Сіверському. До кінця XVIII ст. магдебурзьке право одержали майже усі міста Лівобережної України [5, с. 543].

За рівнем самоврядування міста України поділялися на магістратські (привілейовані) та ратушні. Магістратське самоврядування відрізнялося від ратушного більшою самостійністю. Ратушу як орган міського самоврядування у кінці XVIII ст. мали майже усі міста Лівобережної України. У магістратських містах уся повнота влади належала магістратові. Він складався з магістратських урядовців – старших та молодших. До старших належали: війт, бурмістри, райці, лавники та магістратський писар; до молодших – комісар або межувальник, городничий та возний. Очолював міську владу війт, який попервах призначався, а згодом затверджувався королем. За доби Гетьманщини війт затверджувався спочатку гетьманом, а потім генеральною військовою канцелярією. У руках війта зосереджувалися всі важелі управління містом. Він головував на засіданнях міського управління, виконував поліцейсько-дисциплінарні функції, разом з населенням міста обирав раду, до якої входило від 6 до 24 радців. Радці вибирали зі свого середовища на 1 рік бурмістрів (від 2 до 12). Обов'язками бурмістра було ведення засідання магістрату, контроль за діяльністю комунальних служб, витрати міської скарбниці, охорона громадського порядку і т. д. Разом з війтом бурмістри розглядали як судові, так і адміністративні справи [6, с. 543].

У містах існував і спеціальний судовий орган – лава, до складу якої входили війт (голова) і 7 лавників або присяжних. Лавників

також щороку обирали із середовища замощеного міського населення. Лава розглядала як цивільні, так і кримінальні справи. В деяких містах цивільні справи міщан розглядала рада; при цьому лаві були підсудні виключно кримінальні справи. Вироки у кримінальних справах обов'язково затверджувалися гетьманом [7, с. 543 – 544].

Жителі міст, які мали Магдебурзьке право, були юридично вільними. Вони виконували як загальнодержавні повинності, так і ті, що визначала міська влада. Магдебурзьке право звільняло місто не тільки від судової, а й від адміністративної влади власника, на землі якого це місто знаходилося. Міщани звільнялися від усіх повинностей на користь власника. Із загальнодержавних повинностей головною була військова. Місто виставляло певну кількість ратників, сплачувало податки на військові потреби – «серебщину» та «ординщину». Частина прибутків міста йшла на купівлю пороху, свинцю, набоїв. На містах лежав також обов'язок утримання розквартированого на їх території війська. Магістрат забезпечував військово продуктами, квартирами, транспортом. На жителів покладалось утримання міської адміністрації, сплата податків духовництву та на ремонтні роботи в місті.

Жителі міст, які мали Магдебурзьке право, одержували ряд привілеїв. Так, вони мали право будувати ратушу з годинником і тримати трубача при ній. У нижніх приміщеннях ратуші дозволялося розмішувати крамницю, хлібні засіки, «діжку мірну» (для сипучих продуктів) і «мірницю мідну» (для рідких), доходи з яких використовувалися для загальноміських потреб. У містах, до яких приїжджало багато купців, дозволялося будувати гостинний двір. Міста мали право на «посполиту лазню», «посполиту кухню» (шинок), млин. Усі доходи надходили до міської казни, скарбниці (скрині), ключ від якої знаходився у одного з бурмістрів. Із цієї скрині йшла оплата за магдебурзьке право, вносилися податки та покривалися інші витрати. Одним з важливих привілеїв, які надавало Магдебурзьке право, було право

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

«склади»: купці, котрі привозили товари до міста, повинні були продавати їх тільки в цьому місті й лише оптом. Роздрібна купівля – продаж була монополією місцевих купців. Приїжджі купці могли торгувати вроздріб тільки у дні ярмарків. Ярмарки і торги, які влаштовувались у містах, сприяли їх економічному розвитку, збагаченню міських жителів. Кількість ярмарків, які мало право проводити місто, зазначалась у грамотах на самоврядування [8, с. 544].

В Українській Гетьманській державі (Військо Запорозьке) місцеве самоврядування розвивається у формі військово-адміністративного самоврядування. Це зумовлювалось полково-сотенним устроєм Української Гетьманської держави (Військо Запорозьке), а також нормативно-правовими джерелами того часу.

Система управління в містах залежала від їх статусу. Великі міста користувались Магдебурзьким правом, яке надавалось або підтверджувалося гетьманськими універсалами та указами царського уряду. Але поряд з магістратами в них діяли ще й полкові чи сотенні уряди. Козацька старшина, постійно втручаючись в справи міста, звужувала сферу міського самоврядування. Значна кількість міст мала статус ратушних, тобто не користувалась Магдебурзьким правом і ще більш значною мірою залежала від козацької адміністрації. У деяких містах органи самоврядування виникали й функціонували на базі специфічного українського міського права (місцевих статутів), яке історично трансформувало норми магдебурзького права у відповідності до місцевих вимог.

У цей період, як зазначає В. Куйбіда, вимоги міського населення в основному зводилися до того, щоб:

- закріпити давні міські привілеї, зокрема самоврядування з виборним війтом і бурмистрами, а також весь міський устрій;
- звільнитися від державних податків і військових обов'язків;
- зберегти монополію на ремесла, міські промисли та торгівлю;
- розширити свої землеволодіння [9].

Подібні положення містилися також і в Конституції Пилипа Орлика (1710), в якій підтверджувалося станове самоврядування, зроблено намір захистити його від свавілля урядовців, закласти основи сучасного самоврядування. Слід зазначити, що документ випередив свій час, адже республіканські ідеї, теорія парламентаризму, виборності місцевих органів влади були чужими і неприйнятними для всуціль монархічної Європи та Росії. Після підписання Україно-московського договору (1654) починається поступова ліквідація українських форм місцевого самоврядування, створюються нові станові органи – міські думи за російським зразком.

Окрему сторінку в історії розвитку місцевого самоврядування складають спроби побудувати його систему доби національно-визвольних змагань (1917 – 1921 рр.). В організації місцевої влади і місцевого самоврядування Центральна рада виходила намагаючись реорганізувати попередню систему, пристосовувавши її до потреб національно-державного будівництва. У подальшому перспективи розвитку самоврядування УНР вносила Конституція УНР (1918), за якою конституційний лад України мав базуватися на засадах принципу децентралізації: землям, волостям і громадам надавалися права широкого самоврядування. Роте ці конституційні положення в силу відомих чинників не були реалізовані [10, с. 143].

Гетьман П. Скоропадський розпустив органи самоврядування, створені Центральною Радою. Місцеве самоврядування за часів Української Держави гетьмана П. Скоропадського підпорядковувалося Міністерству внутрішніх справ, що свідчило про намір побудови «сильної» місцевої адміністрації.

Директорія у «тимчасовій Конституції УНР», Законі «Про місцеві конгреси і ради трудового народу» визначила модель місцевого самоврядування. Місцева влада формувалася за такою схемою: сільська, міська громада обирала свій представницький орган (Раду), який, в свою чергу, обирав представників до повітової Ради; повітові ради обирали представників до губернської Народної Ради [11, с. 17 – 27].

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Після утворення ЗУНР у 1918 р. місцеве самоврядування знайшло гідне місце серед усіх органів управління. З цією метою запроваджувався інститут державних повітових комісарів, яких спочатку обирали громади, а згодом їх мав призначати і звільняти державний секретар внутрішніх справ. Влада державного повітового комісара поширювалася на територію адміністративного повіту. На нього покладалися обов'язки відстоювати інтереси української державності та організовувати протидію будь-яким зазіханням завдати їй шкоду. Державний повітовий комісар затверджував на своїх посадах громадських і міських комісарів. Вони також мали право розпускати місцеві прибічні ради (міські й сільські органи місцевого самоврядування) і призначати нові вибори.

До 1939 р. місцеве самоврядування в Східній Галичині існувало за австрійською системою, на Волині – за моделлю російської земської реформи 1864 р., у Буковині до 1940 р. панувала румунська система місцевого самоврядування, а в Закарпатті у 1920 – 1938 рр. у межах Чехословаччини проголошена крайова автономія, яка повинна була гарантувати йому власну систему місцевого самоврядування [12, с. 58 – 61].

Після повалення Директорії в 1920 р. та встановленні комуністичного режиму починається трагічна сторінка в історії місцевого самоврядування – всі органи місцевого самоврядування в Україні були ліквідовані та замінені органами «пролетарської диктатури» – губернськими, повітовими та волосними радами. Сама ідея місцевого самоврядування, що передбачає децентралізацію влади, організаційну та фінансову автономність органів місцевого самоврядування, суперечила ленінській доктрині соціалістичної держави, практичним завданням держави пролетарської диктатури, що за своєю природою була державою централізованою.

За радянських часів ради, хоча і були виборними, але мало представницькими органами влади, діяли на основі принципу демократичного централізму в системі державної влади. До їх компетенції належали:

запровадження в життя всіх постанов вищих органів влади; розвиток територій у господарському і культурному аспектах; керівництво всіма підпорядкованими їм органами державного управління; вирішення інших питань місцевого значення.

Сучасна історія місцевого самоврядування в Україні починається з прийняттям 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет, 7 грудня 1990 р. Закону «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування», 26 березня 1992 р. нової редакції закону (він отримав назву: Закону України «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування»), в якому місцеве та регіональне самоврядування вже закріплювалося як основа демократичного устрою влади в Україні. З прийняттям Конституції України (1996) місцеве самоврядування набуло конституційного статусу, стало однією із засад конституційного ладу України. 21 травня 1997 р. було прийнято Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який відповідно до положень Конституції України визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади і принципи організації, діяльності і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Протягом 1994 – 2009 років було прийнято цілий ряд профільних законів та інших нормативно-правових актів, зокрема законів: «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» (1994), «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997), «Про органи самоорганізації населення» (2001), «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (2004), «Про асоціацію органів місцевого самоврядування» (2009); розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Програми законодавчого забезпечення розвитку місцевого самоврядування» від 22 липня 2002 р. № 416-р та інші [13].

Таким чином, був закладений законодавчий фундамент для становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

На підставі проведеного аналізу можна зробити такі **висновки**.

По-перше, від самого початку формування вітчизняного місцевого самоврядування воно здійснювалося без чіткого стратегічного розвитку, не визначено національну модель місцевого самоврядування, хоча Україна успадкувала усі риси романо-германської моделі самоврядування.

По-друге, функціонування будь-якої демократичної правової держави і громадянського суспільства, як і процеси європейської інтеграції, передбачають створення ефективної

децентралізованої системи публічної влади, яка ґрунтувалася б на верховенстві права, народовладді, визнанні людини найвищою соціальною цінністю, а також на засадах субсидіарності, солідарності, пропорційності тощо.

По-третє, місцеве самоврядування – це одна з основ демократичної системи управління суспільством, організаційна форма здійснення населенням влади на місцях, що дозволяє розкрити соціально-політичний та економічний потенціал його первинного суб'єкта – територіальної громади, поєднати інтереси населення і держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевченко О. О. Звичаєве право України IX – XIX століть : монографія. Київ, 2014. 200 с.
2. Захарченко П. Історія українського права: навч. посіб. Київ: ВД «Освіта України», 2019. 436 с.
3. Гошко Т. Д. Нариси з історії Магдебурзького права в Україні (XVI – початок XVII ст.). Львів: Афіша, 2002. С. 85.
4. Камінська Н. В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування в Україні: монографія. Київ, 2012. 413 с.
5. Музиченко П. П. Магдебурзьке право в Україні. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2001. Т. 3: К – М. 2001. 792 с.
6. Музиченко П. П. Там само. С. 543.
7. Музиченко П. П. Там само. С. 543 – 544.
8. Музиченко П. П. Там само. С. 544.
9. Куйбіда В. С. Конституційно-правові основи самоврядування в містах обласного значення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 Львів, 2001. 201 с.
10. Удовиченко І. О. Україна у війні за державність. К.: Україна. 1993. С. 143.
11. Копиленко М. Л., Копиленко О. Л. Місцеве самоврядування в УНР: теоретична модель і практика державного будівництва // Місцеве самоврядування в Україні: історія, проблеми, пропозиції. К., 1994. С. 17 – 27.
12. Грицяк І. Місцеве самоврядування України в історії та сучасності. Вісник УАДУ при Президенті України. 1996. № 1. С. 58 – 61.
13. Пухтинський М. Реформа місцевого самоврядування – це концепція плюс політична воля viche.info/journal/1027/.

REFERENCES

1. Shevchenko O. O. Zvychaieve pravo Ukrainy IX – XIX stolit: monohrafiia. Kyiv, 2014. 200 p. (In Ukrainian).
2. Zakharchenko P. Istoriia ukrainskoho prava: navch. posib. Kyiv: VD «Osvita Ukrainy», 2019. 436 p. (In Ukrainian).
3. Hoshko T. D. Narysy z istorii mahdeburzkoho prava v Ukraini (XVI – pochatok XVII st.). Lviv: Afisha, 2002. p. 85. (In Ukrainian).
4. Kaminska N. V. Yevropeiska systema mistsevoho i rehionalnoho samovriadiuvannia v Ukraini: monohrafiia. Kyiv, 2012. 413 p. (In Ukrainian).

5. Muzychenko P. P. Mahdeburzke pravo v Ukraini. Yurydychna entsyklopediia: V 6 t./redkol. : Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. K.: «Ukr. entsykl.», 2001. T. 3: K – M. 2001. 792 p. (In Ukrainian).

6. Muzychenko P. P. The same work. p. 543.

7. Muzychenko P. P. The same work. p. 543 – 544.

8. Muzychenko P. P. The same work. p. 544.

9. Kuibida V. S. Konstytutsiino-pravovi osnovy samovriaduvannia v mistakh oblasnoho znachennia: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.02 Lviv, 2001. 201 p. (In Ukrainian).

10. Udovychenko I. O. Ukraina u viini za derzhavnist. K.: Ukraina. 1993. p. 143. (In Ukrainian).

11. Kopylenko M. L., Kopylenko O. L. Mistseve samovriaduvannia v UNR: teoretychna model i praktyka derzhavnogo budivnytstva // Mistseve samovriaduvannia v Ukraini: istoriia, problemy, propozyitsii. K., 1994. pp. 17 – 27. (In Ukrainian).

12. Hrytsiak I. Mistseve samovriaduvannia Ukrainy v istorii ta suchasnosti. Visnyk UADU pry Prezydentovi Ukrainy. 1996. № 1. pp. 58 – 61. (In Ukrainian).

13. Pukhtynskyi M. Reforma mistsevoho samovriaduvannia – tse kontseptsiiia plius politychna volia viche.info/journal/1027. (In Ukrainian).

Sak V. V. Urban self-government in Ukrainian lands under Magdeburg law: theoretical aspect and practical dimensions.

In the article the study of the spread of Magdeburg law in Ukraine and its significance for the modern model of local self-government have been further developed. It is emphasized that having restored its independence on August 24, 1991, Ukraine embarked on the path of building its own legal state and civil society. Among other problems that the Ukrainian people are solving, one of the most acute is the problem of reforming public power, i.e. the state power and local self-government, ensuring human and civil rights. In this context, local self-government appears as a system of organizing public power at the local level, a qualitatively new phenomenon, despite long historical traditions. At the same time, if in the countries of the European Union public authority reforms have led to the formation of real local self-government, then in Ukraine the effect of this activity has not yet been significantly felt.

The relevance of the topic lies in the fact that in the context of European integration processes, the convergence of legal systems and the adaptation of national legislation to the legislation of the European Union, the state must implement an active policy in the field of public authority and local self-government.

It has been found that the roots of local self-government come from the territorial neighboring community of the ancient Slavs. Such a community decided its own affairs independently, at its own discretion and within the limits of available material resources. In the Ancient Ukrainian (Old Ukrainian) state (commonly known as Kyivan Rus), people's assemblies – viche, which had been operating even before its formation, continued to function. One of the more archaic institutions of democracy, the viche, was used by landowners and put at the service of the state in the form of a kind of feudal democracy. From the tribal gatherings of the ancient Slavs, the viche turned into a meeting of citizens, in which free residents of the city (merchants, artisans, etc.) participated. But the decisive role belonged to the city's feudal elite. Along with the viche, there was such a local government body as the verv – first as a clan, and later as a territorial village community, which united independent farms of one or several villages. The management functions in the verv were carried out by peasant meetings. In 13-th century the activities of the viche were suspended. During the Lithuanian-Ruthenian state, local self-government developed in the form of prefectships. Later, the Magdeburg Law emerged, according to which cities were partially freed from centralized administration (royal) or feudal authority (private) and created local self-government bodies.

In the first half of the 18-th – the first half of the 19-th centuries the effect of Magdeburg Law was reduced due to the policies of the Tsarist Russian Empire. The Central Rada emphasized its commitment to local self-government institutions, but under the conditions of the civil war, these intentions were not implemented.

The modern history of local self-government in Ukraine begins with the adoption of the Constitution of Ukraine (1996), the Law «On Local Self-Government in Ukraine» (1997), and the ratification of the European Charter of Local Self-Government.

Then followed the waves of anticipated hopes for reform. This concerns the attempts at administrative reform during 1998-2000, the adoption of a new version of the Law on Local Self-Government in 2001-2003, the so-called second stage of constitutional and administrative-territorial reform in 2004-2006, and finally, the modern constitutional process regarding the territorial organization of power.

The author concludes that from the very beginning of the formation of domestic local self-government, it was carried out without clear strategic development, a national model of local self-government was not defined, although Ukraine inherited all the features of the Romano-Germanic model of self-government.

Keywords: Magdeburg law, local self-government, territorial community, separation of powers between government and self-government in Ukraine, modern model of local self-government.